

Előszó

Ennek a könyvnek nehéz volt címet adni. Nem mintha nem lenne egyértelmű, miről szól: arról, hogy a számítógép hogyan segítheti a fordító ember munkáját. Amikor ezt a témát *Számítógépes fordítástámogatás* vagy *Fordítás számítógépen* címmel tanítjuk, néhányan mindig arra számítanak – vagy attól tartanak –, hogy az automatikus gépi fordításról lesz szó. Szeretnénk világossá tenni, hogy a gépi fordítás minősége még sokáig nem éri el a közepes emberi fordítást sem, így a fordítás nagyja továbbra is az ember feladata marad, így könyvünk jóformán nem is említi a gépi fordítást.

A gépi fordítás jó arra, hogy hozzávetőlegesen megértsünk egy szöveget, amelyet számunkra teljesen ismeretlen nyelven írtak. A jogi, műszaki, egyéb szakmai szövegekről, vagy éppen azokról, amelyeket nyilvánosságra szánnak, csakis ember készíthet fordítást, és az ő munkáját is ellenőrizni kell. 1966-ban az ALPAC, az amerikai védelmi minisztérium egyik eseti bizottsága, kiadott egy jelentést, amelyben megkérdőjelezi a gépi fordítás jövőjét és hasznosságát. Ez a jelentés önbeteljesítő jóslattá vált, azóta jelentősen korlátozták a gépi fordítás fejlesztésének finanszírozását.

Azonban ugyanez a jelentés idéz egy 1964-es németországi tanulmányt. Ez ismertet egy számítógépes programot, amely az által gyorsítja fel a szakmai fordítás folyamatát, hogy újrahasznosítja az embertől származó korábbi fordításokat, illetve az ismétlődő részek fordítását. Ezt az eszközt ma fordítómemóriának nevezzük.

Bár nem fordít automatikusan, a számítógépre egyre nagyobb szükség van a fordítók munkájában. A fordítás körülményei az elmúlt két-három évtizedben alaposan megváltoztak: a fordítási feladatok egyre nagyobbak, a határidők pedig egyre szorosabbak. Az átlagos fordítási munkát – ha betartja a határidőt – egyetlen ember már nem tudja elvégezni. Emiatt sok fordítás ma már csapatmunka eredménye.

Könyvünkben öt fordítási feladatot írunk le; mindegyiknél bemutatjuk, hogyan hívhatjuk segítségül a számítógépet:

1. Egyéni fordítás hagyományos eszközökkel: csak szövegszerkesztőt, táblázatkezelőt, webböngészőt és levelezőprogramot használunk
2. Csoportos fordítás hagyományos eszközökkel: itt főleg azzal foglalkozunk, hogy az 1. feladatban felhasznált hagyományos eszközök hogyan segíthetik a fordítás megszervezését
3. Egyéni fordítás fordítómemóriával: ekkor a fordító már fordítási környezetben dolgozik, speciális programmal kezeli a terminológiát, és újrahasznosítja az ismétlődő részekhez tartozó fordítást.
4. Csoportos fordítás fordítómemóriával: ebben a feladatban már minden számítógépes eszközt felhasználunk, amely segítheti fordítócsapatok munkáját. Szó esik a szövegszinkronizálásról, a terminuskivonatolásról, a közösen – hálózatban – használt fordítómemóriáról és terminológiáról, illetve a minőség-ellenőrző programokról.

5. Weblapok és címkézett szövegek fordítása: olyan fájlokat fordítunk, amelyek szerkesztéséhez különben programunk és szak tudásunk sincs.

Könyvünkben minden feladatot három részre – az előkészítésre, a fordításra és az utómunkákra – osztunk. A csoportos fordítási feladatok esetén feltételezzük, hogy a csapatnak háromféle tagja van: a projektvezető, a fordító és a lektor. A könyvben minden fejezet egy szereplő egy fázisbeli munkáját mutatja be – például a lektor teendőit az utómunkák során. Az egyes fejezetek elején szimbólumokkal jelöljük a munkafázist és a szereplőt is, akinek a teendőiről szól. Ezeket a szimbólumokat alkalmaztuk:

①➤②➤③	Előkészítés	👤	Projektvezető
①➤②➤③	Fordítás	↻	Fordító
①➤②➤③	Utómunkák	📄✓	Lektor
		▽	Minden szereplő

A könyv jelentős része a fordítási környezetekről szól. Ezek nem annyira szabványosak, mint a szövegszerkesztők vagy a táblázatkezelők, ezért tulajdonképpen szükség lett volna arra, hogy a különböző lépéssorokat öt-hat különböző fordítási környezet felhasználásával leírjuk. Erre azonban egy ilyen könyvben nincs hely. Végül azt a két programot választottuk, amelyeket saját oktatási gyakorlatunkban is alkalmazunk: a piacvezető Tradost és a magyar fejlesztésű MemoQ-ot. Ha valaki e két program kezelését megtanulja, a többi rendszer önálló megtanulása valószínűleg már nem okoz problémát.

A fordító számítógépe

Mivel a könyv nagyon gyorsan változó területről szól, anyagát gyorsabban kell frissíteni és kiegészíteni annál, hogy megvárhatnánk a következő kiadást vagy utánnymást (amely természetesen nem marad el). Ezért előkészítettünk egy webhelyet a

www.forditastech.info

címen. Itt hozzá lehet férni a könyvben említett segédanyagokhoz és sablonokhoz, a szerzők által alkalmazott interaktív oktatóanyaghoz, illetve a könyv kiegészítéseéhez. A könyvben leírt lépéssorok például idővel hozzáférhetővé válhatnak más fordítási környezetekhez is. Azért „csak” válhatnak, mert ez részben a tisztelt Olvasókon múlik, akik számára megnyitjuk a webhelyet, hogy megjegyzéseikkel, kritikájukkal, kiegészítéseikkel segíthessenek minket abban, hogy a könyv anyaga egyre jobb és jobb legyen.

Budapest, 2008. szeptember 13.

*Kis Balázs
Mohácsi-Gorove Anna*